

УДК
[37.091.12:001.89]:005.336.2(06)

Міністерство освіти і науки України

**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

Навчально-науковий центр
«Інститут післядипломної освіти та курсової підготовки»
Навчально-науковий інститут фізичної культури, спорту і здоров'я
Кафедра анатомії, фізіології та фізичної реабілітації

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНЕ СТАЖУВАННЯ

**ФОРМУВАННЯ ОСВІТНІХ І НАУКОВО-
ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У
ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
ОРТОПЕДАГОГІВ, РЕАБІЛТОЛОГІВ ТА
ПСИХОЛОГІВ**

Черкаси, Україна 23 січня – 10 лютого 2023 р.

Збірник наукових праць

Науково-педагогічне стажування «Формування освітніх і науково-дослідницьких компетентностей у підготовці майбутніх ортопедagogів, реабілітологів та психологів»: Черкаси, Україна 23 січня – 10 лютого 2023 р. - 66 с.

Організаційний комітет

Ілюха Лідія Михайлівна – кандидат біологічних наук, доцент, завідувач кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Юхименко Лілія Іванівна - доктор біологічних наук, доцент кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Лизогуб Володимир Сергійович - доктор біологічних наук, професор кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Коваленко Станіслав Олександрович - доктор біологічних наук, професор кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

Хоменко Сергій Миколайович – кандидат біологічних наук, доцент кафедри анатомії, фізіології та фізичної реабілітації, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького;

СИСТЕМНИЙ СУПРОВІД ДИТИНИ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Матющенко Ірина Миколаївна - кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри психокорекційної педагогіки та реабілітології

Питання включення дітей з особливими освітніми потребами в життя суспільства є актуальним в усьому світі. Однак, значна частина дітей, незважаючи на зусилля, що вживаються суспільством з метою їх навчання і виховання, ставши дорослими, виявляються невідповідними до інтеграції в соціально-економічне життя. Водночас, результати досліджень та практика свідчать про те, що будь-яка людина, що має певні порушення, може при відповідних умовах стати повноцінною особистістю, розвиватися духовно, забезпечувати себе в матеріальному відношенні, бути корисним суспільству.

Для подолання негативних тенденцій у підготовці окресленої категорії дітей до інтеграції в суспільство, потрібна розробка нових теоретичних підходів до їх навчання, виховання і організації всієї життєдіяльності. Це завдання повинне вирішуватися з урахуванням всього комплексу медичних, педагогічних, економічних, соціальних, соціально-психологічних проблем, що стосуються соціального захисту дітей з особливими освітніми потребами, їх навчання, виховання, реабілітації та адаптації в соціальне середовище. Важливе місце в комплексі названих складових компонентів підготовки дітей до інтеграції в соціальне середовище займає питання їх соціальної адаптації.

Відомо, що соціальна адаптація - процес активного пристосування індивіда до умов соціального середовища; вид взаємодії особистості із соціальним середовищем [1]. Соціальна адаптація - це не лише стан людини, а і процес, протягом якого особистість набуває рівноваги і стійкості до впливів

соціального середовища. Специфікою адаптації людини є те, що цей процес пов'язаний з соціалізацією людини, з процесом засвоєння соціальних норм поведінки, з «входженням у соціум» [2,3,5].

Адаптація відбувається на трьох рівнях: фізіологічному, психологічному і соціальному.

На фізіологічному рівні адаптація передбачає здатність організму людини підтримувати свої фізіологічні параметри в межах, необхідних для нормальної життєдіяльності при зміні зовнішніх умов.

На психологічному рівні адаптація забезпечує нормальну роботу всіх психічних структур під впливом зовнішніх психологічних чинників (прийняття зважених рішень, прогнозування розвитку подій і ін.).

Соціальна адаптація забезпечує пристосування людини до ситуації, соціального середовища за рахунок вміння аналізувати поточні соціальні ситуації, усвідомлення своїх можливостей у ситуації, соціальних обставин, вміння утримувати свою поведінку відповідно до головних цілей діяльності. Виділяють дві особливі форми соціальної адаптації: девіантну (пристосування до сформованих соціальних умов з порушенням прийнятих у суспільстві цінностей і норм поведінки); патологічну (пристосування до соціального середовища за рахунок використання патологічних форм поведінки, викликаних функціональними розладами психіки). Соціальна адаптація є одним з етапів інтеграції в суспільство, тому завдання соціальної адаптації осіб з особливими потребами є пріоритетним в розвитку системи освіти України. Зокрема, впровадження Нової української школи передбачає, що освітній заклад буде давати не лише знання, а й вчитиме застосовувати їх на практиці та формувати ставлення і цінності. Це означає переорієнтування з традиційного предметного навчання на компетентнісний підхід, тобто формування в учнів з інтелектуальними порушеннями здатності ефективно вирішувати завдання, що виникають при взаємодії з навколишнім середовищем .

Провідну роль у підготовці дітей з інтелектуальними порушеннями до інтеграції в соціальне середовище відіграють освітні заклади, в яких

Науково-педагогічне стажування

вирішуються питання соціальної адаптації шляхом створення спеціально організованої неперервної комплексної системи впливу. Зокрема, педагогічний, корекційний, виховний вплив на учнів з інтелектуальними порушеннями спрямований на створення системи методів і засобів соціальної адаптації з урахуванням всієї складності порушень розвитку у цих дітей. Варто відмітити, у зв'язку з порушенням соціальної адаптації діти зазнають труднощів, що заважають їм проявити себе, і потребують допомоги, так як без неї вони не здатні інтегруватися в соціальному середовищі і зайняти своє місце в суспільстві.

Учні молодших класів з інтелектуальними порушеннями в силу своїх психофізичних і індивідуальних особливостей не володіють багатьма знаннями і вміннями. Відносини між такими дітьми і педагогами налагоджуються досить складно і повільно. Діти з порушенням інтелектуального розвитку обмежено володіють комунікативними здібностями, вони схильні до неадекватних реакцій, не усвідомлюють своїх відносин з оточуючими, особистий інтерес таких дітей завжди переважає над інтересами колективу. Спілкування з незнайомими і навіть знайомими людьми викликає великі труднощі. Якщо дитина і вступає в контакт, то спілкування дуже ускладнене тим, що вона не може правильно побудувати свої питання, у неї бідний словниковий запас, порушення мовлення, що негативно відбивається на процесі її адаптації, починають формуватися негативні риси характеру. В учнів з інтелектуальними порушеннями спостерігається пасивність, безініціативність, неусвідомленість мотивів діяльності, неправильне розуміння верховенства потреб та інтересів тощо.

Необхідною умовою щодо покращення процесу соціалізації зазначеної категорії дітей є індивідуальний підхід до кожного учня молодших класів з боку педагога, що допоможе йому адаптуватися до умов життя в освітньому закладі. Необхідно виявляти довіру до учня, заохочувати його, позитивно оцінювати діяльність, всі ці дії обов'язково принесуть свій позитивний результат. Дуже корисно і навіть необхідно, щоб учень якнайбільше

спілкувався з однолітками, співробітниками школи, а в якійсь мірі залучався до співпраці. Потрібно зробити так, щоб всі ці заходи виховували в дитині вміння оцінювати ситуацію, розбиратися в правильності вибору свого співрозмовника, розмовляти з ним, правильно і зрозуміло формулювати питання і відповіді, знаходити рішення виходу із складних ситуацій тощо [2,3,5].

Основними напрямками адаптивного освітнього простору для учнів з інтелектуальними порушеннями є:

- реалізація освітнього і корекційного процесів;
- формування культурної особистості того, хто навчається, його адаптація та інтеграція в суспільство;
- створення сприятливих умов для навчання, виховання і корекції відхилень у розвитку дітей з порушенням інтелекту;
- формування соціальних якостей особистості, які забезпечують соціальну адаптацію, а соціумі;
- надання можливостей якісного навчання учнів і різнобічного їх розвитку;
- забезпечення умов для усвідомленого вибору професійної орієнтації [4, 5].

Корекційна робота з соціальної адаптації учнів з інтелектуальними порушеннями повинна мати комплексний характер та проводиться за наступними напрямками:

- психологічний;
- соціальний;
- медичний;
- заняття з розвитку психомоторики і сенсорних процесів;
- ритміка;
- СПО.

Отже, окреслення зазначеної проблеми дає підстави до висновку, що проблема соціалізації дитини з інтелектуальним порушенням в умовах інклюзивного навчання залишаються недостатньо розробленою. Особливо це

стосується основних шляхів, змісту і способів забезпечення соціалізації на різних її етапах, педагогічних засобів та соціального становлення особистості. Саме від застосування дійової корекційно-виховної роботи, спеціальної системи впливу на учнів залежить, яким чином вони пристосуються до умов оточуючої дійсності, соціального середовища, відповідно до своїх особливостей.

Список використаних джерел:

1. Абраменкова В.В. Психологія дитинства в контексті відносин дитини в світі / В.В. Абраменкова // Питання психології. - 2002. - № 1. - С. 3-16.
2. Вплив внутрішньої комунікації на специфіку сприйняття жестів дітьми молодшого шкільного віку з легкою розумовою відсталістю / О.В. Защирінская, Е.В. Миколаєва, В.Ю. Рибников, В.М. Бизова // Вісник Новосибірського державного педагогічного університету. - 2017. - Т. 7, № 5. - С. 81-93.
3. Галкіна В.А. Технологія формування самоконтролю в процесі навчання у молодших школярів з легкою розумовою відсталістю / В.А. Галкіна // Освіта і наука. - 2015. - № 2 (121). - С. 104-116.
4. Левченко І.Ю. Психологічна допомога сім'ї, яка виховує дитину з відхиленнями у розвитку / І.Ю. Левченко, В.В. Ткачова. - М.: Просвещение, 2008. -239 с.
5. Махова В.М. Вивчення особистісних властивостей і особливостей емоційного реагування дітей з інтелектуальною недостатністю в період їх адаптації до школи / В.М. Махова // Дефектологія. - 2000. - № 6. - С. 9-14.